

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษารูปแบบและเนื้อเรื่องของจดหมายข่าวที่ใช้ในโครงการสโมสรแรงงานเด็กครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มสมาชิกสโมสรแรงงานที่มีต่อรูปแบบและเนื้อเรื่องของจดหมายข่าว ในส่วนของรูปแบบจะทำการศึกษารื่อง ขนาดรูปเล่ม ภาพประกอบ ตัวอักษร และสีที่ใช้พิมพ์ ในส่วนของเนื้อหาทำการศึกษารื่อง ลักษณะการเปิดรับจดหมายข่าว ลักษณะการใช้ประโยชน์ และลักษณะความต้องการที่มีต่อเนื้อเรื่องในจดหมาย ตลอดจนพฤติกรรมการเปิดรับสื่อสิ่งพิมพ์อื่น ๆ โดยศึกษาสมาชิกสโมสรแรงงานเด็กจำนวน 133 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือรวบรวมข้อมูล และสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มนักวิชาการสาขาต่าง ๆ จำนวน 6 ท่าน และเจ้าของโรงงานอีก 1 ท่าน

ผลการวิจัยสรุปได้เป็น 2 ตอนดังนี้

- ตอนที่ 1 สรุปผลจากการวิจัยเชิงสำรวจกับกลุ่มสมาชิกสโมสรแรงงานเด็ก
- ตอนที่ 2 สรุปผลจากการสัมภาษณ์กับกลุ่มนักวิชาการและเจ้าของโรงงาน

สรุปผลจากการวิจัยเชิงสำรวจ

ส่วนที่ 1 ลักษณะภูมิหลังของกลุ่มสมาชิกสโมสรแรงงานเด็ก

กลุ่มสมาชิกสโมสรแรงงานเด็กส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าชาย มีอายุ 17 ปีขึ้นไปมากที่สุด เกือบทั้งหมดเป็นผู้จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมากกว่าครึ่งเป็นผู้ที่มาจากภาคอีสาน สำหรับกิจกรรมที่ชอบทำมากที่สุดได้แก่การอ่านหนังสือ

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นต่อรูปแบบของจดหมายข่าว

กลุ่มสมาชิกสโมสรแรงงาน เด็กส่วนใหญ่มีความเห็นต่อขนาดรูปเล่มของจดหมายข่าวว่ามีขนาดเหมาะสมดีแล้ว แต่ควรเพิ่มจำนวนหน้าขึ้นอีก ทางด้านภาพประกอบส่วนใหญ่มีความเห็นว่าภาพสวย และจำนวนภาพกำลังพอดี ตัวอักษรที่ใช้สวยและอ่านง่าย อยากให้ใช้ลายมือเขียนเหมือนเดิมแต่พิมพ์สีหมึกให้ชัดเท่า ๆ กับอยากให้มัลลายมือหลาย ๆ แบบแต่อ่านง่าย สีที่ใช้พิมพ์ชอบให้พิมพ์เล่มละสีแต่เปลี่ยนสีไปเรื่อย ๆ

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นและความต้องการที่มีต่อเนื้อเรื่องในจดหมายข่าว

ลักษณะการเปิดรับจดหมายข่าว กลุ่มสมาชิกสโมสรแรงงาน เด็กส่วนใหญ่จะเลือกเปิดรับบทความเรื่อง "เพื่อนถึงเพื่อน" เป็นอันดับแรกมากที่สุด รองลงมาคือบทความ "สาระน่ารู้" แต่อย่างไรก็ตามบทความที่กลุ่มสมาชิกสโมสรแรงงาน เด็กชอบอ่านมากที่สุดคือ บทความเรื่อง "ข่าวสโมสร" รองลงมาคือ บทความเรื่อง "เพื่อนถึงเพื่อน"

ลักษณะการใช้ประโยชน์จากจดหมายข่าว กลุ่มสมาชิกสโมสรแรงงาน เด็กเกือบทั้งหมด ได้นำความรู้ที่ได้รับจากจดหมายข่าวไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์กับตนเองมากที่สุด และใช้ประโยชน์จากความรู้ด้านสุขภาพอนามัยและความรู้ทั่วไป

ลักษณะความต้องการที่มีต่อเนื้อเรื่องในจดหมายข่าว กลุ่มสมาชิกสโมสรแรงงาน เด็กส่วนใหญ่ชอบอ่านจดหมายข่าว ประเภทของบทความที่ชอบอ่านมากที่สุดคือบทความ "ข่าวสโมสร" ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าเรื่องราวในจดหมายข่าวเป็นประโยชน์ น่าสนใจมาก มีความต้องการอ่านเดือนละ 1 ฉบับ เมื่อได้อ่านจดหมายข่าวแล้วอยากรู้จักคนเขียน คนวาดภาพ อ่านจบแล้วจะเก็บไว้ทุกเล่ม และรู้สึกเสียใจหากไม่มีการทำจดหมายข่าว เพราะจดหมายข่าวทำให้รู้จักเพื่อนคนอื่น ๆ สิ่งที่กลุ่มสมาชิกสโมสรแรงงาน เด็กต้องการให้เปลี่ยนแปลงมากที่สุดคือ เปลี่ยนแปลงขนาดรูปเล่มและเปลี่ยนแปลงเนื้อเรื่องบทความ

ส่วนที่ 4 พฤติกรรมการเปิดรับสื่อสิ่งพิมพ์

กลุ่มสมาชิกสโมสรแรงงานเด็กส่วนใหญ่อ่านหนังสืออื่น ๆ ที่ไม่ใช่จดหมายข่าว โดยอ่านเดือนละ 1 ฉบับ หนังสือที่ชอบอ่านมากที่สุดคือ หนังสือการ์ตูน ประเภทของบทความที่ชอบอ่านมากที่สุด คือ บทความประเภท บันเทิง คารา นักร้อง ภาพยนตร์ เพลง ตามด้วยบทความประเภท สารคดี เกร็ดความรู้

สรุปผลจากการสัมภาษณ์

ส่วนที่ 1 ความคิดเห็นต่อรูปแบบของจดหมายข่าว

ขนาดรูปเล่มและจำนวนหน้า นักวิชาการและเจ้าของโรงงานมีความเห็นตรงกันว่า ขนาดรูปเล่มในปัจจุบันเหมาะสมแล้ว แต่ควรเพิ่มจำนวนหน้าอีก 2 - 4 หน้า เพื่อเสนอบทความที่เป็นประโยชน์เพิ่มขึ้น

การใช้ภาพประกอบ นักวิชาการมีความเห็นแตกต่างกับเจ้าของโรงงาน ขณะที่นักวิชาการ คิดว่าการใช้การ์ตูนเป็นภาพประกอบช่วยดึงดูดและสร้างความสนใจได้ เจ้าของโรงงานกลับมีความเห็นว่า การใช้การ์ตูนเหมาะสำหรับเด็กเล็กเท่านั้น แรงงานเด็กส่วนใหญ่จะเป็นวัยหนุ่มวัยสาว ที่เลิกสนใจการ์ตูนแล้ว นอกจากนี้ นักวิชาการยังมีความเห็นว่า ภาพประกอบที่ใช้เป็นการลอกเลียนแบบ สื่อความหมายไม่ตรงกับเรื่อง อีกทั้งมีการนำภาพที่เป็นวัฒนธรรมต่างชาติมาใช้ ทำให้เกิดความไม่เข้าใจ และชี้นำไปในแนวทางที่ไม่เหมาะสม

ตัวอักษร นักวิชาการมีความเห็นแตกต่างกัน นักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์และนักวิชาการด้านจัดทำหนังสือ มีความเห็นว่า ตัวอักษรอ่านยาก เป็นอุปสรรคต่อการอ่าน ควรพัฒนาให้อ่านง่ายขึ้น โดยเฉพาะนักวิชาการด้านจัดทำหนังสือคิดว่า ควรเป็นตัวพิมพ์ที่ได้มาตรฐาน แต่นักวิชาการด้านสังคมศาสตร์ มีความเห็นว่า ลายมือช่วยสร้างความรู้สึกร่วมกันเอง และมีหลายลายมือก่อให้เกิดจินตนาการที่แตกต่างกันเป็นการขยายกรอบความคิดให้แก่เด็ก และเจ้าของโรงงานคิดว่า ลายมือไม่เป็นอุปสรรคต่อการอ่าน อย่างไรก็ตามทุกท่านพบว่ามีคำสะกดผิดมาก

สิ่งที่ใช้พิมพ์ ทุกท่านมีความเห็นว่า เหมาะสมแล้ว แต่หากมีงบประมาณก็ควรพิมพ์เป็นภาพสี เพื่อดึงดูดความสนใจ และกระตุ้นให้อ่าน

การจัดหน้าและสัดส่วน นักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์และด้านการจัดทำหนังสือคิดว่า ควรปรับปรุงให้มีการจัดหน้าอย่างมีระเบียบ กฎเกณฑ์ และได้มาตรฐาน แต่นักสังคมศาสตร์คิดว่า ไม่จำเป็น

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นต่อเนื้อเรื่องในจดหมายข่าว

นักวิชาการมีความเห็นว่า เนื้อเรื่องยังขาดในส่วนของบทความที่จะช่วยแก้ไข ปัญหาการคิดถึงบ้าน และบทความที่เป็นประโยชน์ต่อการรู้จักใช้ชีวิตในเมืองหลวง ตลอดจนบทความ ที่มาจากกลุ่มสมาชิกสโมสรแรงงานเด็กเอง

การนำเสนอบทความ ควรมีการปรับปรุงเป็นการเสนอในลักษณะความเรียงสั้นๆ หรือบทความกึ่งละคร โดยมีการนำคาราที่กลุ่มแรงงานเด็กชื่นชอบมาเป็นผู้นำความคิดในเรื่องที่สำคัญ เช่น เป็นตัวอย่างในการดำเนินชีวิต เป็นตัวอย่างในการแก้ปัญหาสำคัญ ตลอดจนเป็นตัวอย่างในการกระทำที่ถูกต้องและดีงาม เพราะการใช้คาราจะเป็นแรงจูงใจให้เด็กอ่านและกระทำตาม สำหรับ เจ้าของโรงงานมีความเห็นว่า อยากให้เปลี่ยนลักษณะบทความเป็น บทความในลักษณะนวนิยาย ที่มีความต่อเนื่องในการติดตาม หรือนิยายสั้น ๆ จบในฉบับ

การนำเสนอบทความในส่วนของบทกลอนบทกวี ควรปรับเปลี่ยนจากการคัดลอก บทประพันธ์ เป็นการนำเสนอบทกลอนบทกวีของตัวเอง พร้อมทั้งระบุชื่อเจ้าของบทความ เพื่อสร้างความภาคภูมิใจให้กับแรงงานเด็กเอง และเป็นการพัฒนาความสามารถของแรงงานเด็กให้มีพัฒนาการที่ดีขึ้น ตลอดจนเป็นตัวอย่างและเป็นกำลังใจแก่กลุ่มแรงงานเด็กอื่น ๆ

อภิปรายผล

1. ความคิดเห็นต่อรูปแบบของจดหมายข่าว

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มสมาชิกสโมสรแรงงานเด็กมีความเห็นตรงกันในเรื่องของขนาดรูปเล่มว่ากำลังพอดี แต่ควรเพิ่มจำนวนหน้า แต่มีความเห็นแตกต่างกันในเรื่องของการใช้ภาพประกอบและตัวอักษร ขณะที่กลุ่มสมาชิกสโมสรแรงงานเด็กมีความเห็นว่า ภาพสวย จำนวนภาพกำลังพอดี ตัวอักษรสวยและอ่านง่าย แต่กลุ่มนักวิชาการกลับมีความเห็นว่า ภาพสื่อความหมายไม่ตรงกับเรื่อง ภาพบางภาพไม่สื่อความหมาย ตัวอักษรที่ใช้อ่านยาก น่าจะเป็นอุปสรรคต่อการอ่าน ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความเชื่อว่า การที่กลุ่มสมาชิกสโมสรแรงงานเด็กชอบภาพประกอบและตัวอักษรในจดหมายข่าว เป็นเพราะเด็กมีความคุ้นเคยกับภาพและตัวอักษรที่พบเห็นในหนังสือการ์ตูน ซึ่งผลจากการวิจัยพบว่า เด็กชอบอ่านหนังสือประเภทการ์ตูนมากที่สุด เป็นผลให้เด็กชอบภาพประกอบและตัวอักษรที่ใช้ในจดหมายข่าว เพราะภาพประกอบและตัวอักษรในจดหมายข่าวเป็นลักษณะคล้ายคลึงกับหนังสือการ์ตูนทั่วไป อีกประการหนึ่งอาจเป็นเพราะเด็กมีระดับการศึกษาค่อนข้างต่ำ ความไม่รู้หนังสือมีส่วนทำให้เด็กอ่านหนังสือโดยวิธีจับใจความโดยรวม ภาพประกอบและตัวอักษรในจดหมายข่าว จึงไม่เป็นอุปสรรคต่อการอ่านจดหมายข่าว เด็กกลับมีความชอบเพราะคุ้นเคยในความคล้ายคลึงกับสื่อที่เปิดรับตลอดเวลาคือ หนังสือการ์ตูน

อย่างไรก็ตาม การใช้ภาพประกอบควรระวังในเรื่องการสื่อความหมาย ซึ่งผลการวิจัยพบว่า กลุ่มนักวิชาการมีความเห็นว่า ภาพสื่อความหมายไม่ตรงความหมาย และมีการใช้ภาพประกอบที่เป็นวัฒนธรรมข้ามชาติ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดได้ ทั้งนี้ วันชัย ศิริชนะ ได้กล่าวถึงความสำคัญของภาพประกอบว่า ภาพประกอบของสื่อสิ่งพิมพ์เป็นสิ่งที่ช่วยเร้าความสนใจ และทำให้สิ่งพิมพ์น่าสนใจมากยิ่งขึ้น เพราะผู้ดูจะให้ความสนใจเบื้องต้นต่อภาพมากกว่าข้อความที่ต้องอ่าน เพราะใช้เวลาในการทำความเข้าใจน้อยกว่า ฉะนั้นหากภาพที่ใช้ประกอบในการออกแบบมีคุณภาพ

สามารถสื่อความหมายได้ดี และมีความเหมาะสมกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการใช้สื่อสิ่งพิมพ์ นั้น ๆ แล้ว จะทำให้การใช้สิ่งพิมพ์ได้ประโยชน์ตรงความต้องการมากยิ่งขึ้น¹

ขณะเดียวกัน เทพศิริ สุขโสภา ให้ข้อเสนอแนะให้การจัดทำสิ่งพิมพ์หรือหนังสืออ่าน สำหรับชาวชนบทว่า ควรเน้นภาพประกอบให้มาก เพราะภาพประกอบเรื่องเป็นส่วนที่ทำให้หนังสือ หรือสิ่งพิมพ์นั้นมีสาระมากขึ้น โดยเฉพาะภาพประกอบเรื่องมีส่วนสำคัญสำหรับการสร้างจินตนาการ ของผู้อ่าน²

สำหรับการใช้สีพิมพ์จดหมายนั้น ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มสมาชิกสโมสรแรงงานต้องการ ให้เปลี่ยนสีพิมพ์ไปเรื่อย ๆ และกลุ่มนักวิชาการก็มีความเห็นว่า ควรเพิ่มสีสันในจดหมายข่าว หาก มพค. มีงบประมาณเพียงพอ เพื่อดึงดูดความสนใจและกระตุ้นให้เกิดความอยากอ่าน สอดคล้องกับ ข้อเขียนของ วันชัย ศิริชนะ ที่กล่าวถึงการใช้สีพิมพ์ว่า การใช้สีที่ถูกต้องตามหลักการ จะช่วยให้ การสื่อข้อความไปสู่ผู้อ่านได้เข้าใจยิ่งขึ้น ทำให้เรื่องราวต่าง ๆ มีความชัดเจนขึ้น ทำให้ผลของ ใช้สื่อสิ่งพิมพ์นั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้ดีขึ้น โดยมีหลักเกณฑ์การใช้สีอยู่ 4 ประการ คือ

1. การใช้สีเป็นพื้น เพื่อเพิ่มความสวยงามและความเด่นชัดของข้อความ
2. การใช้สีเพื่อการตกแต่ง เพื่อสร้างความเด่นของภาพ
3. การใช้สีเพื่อเน้นรายละเอียดเฉพาะจุด
4. การใช้สีเพื่อการเน้นทั่วไป³

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ วันชัย ศิริชนะ, "การใช้ภาพประกอบ" ความเบื้องต้นเกี่ยวกับสื่อสิ่งพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2532, น. 575

² เทพศิริ สุขโสภา, "สรุปผลการประชุมสัมมนาเจ้าหน้าที่จัดพิมพ์สำหรับชาวชนบท" (กรุงเทพฯ : กองการศึกษาผู้ใหญ่ กรมสามัญศึกษา 2521), น. 32-33

³ อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 1 น. 581

ผลการวิจัยยังพบอีกว่า รูปแบบของจดหมายข่าวมีความสับสนไม่แน่นอน ควรมีการจัดหน้า สักส่วนของบทความที่แน่นอน และมีสัญลักษณ์ของชื่อบทความที่แน่นอนเหมือนกันทุกฉบับ เพื่อปรับให้ จดหมายข่าวเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่ได้มาตรฐานมากขึ้น ซึ่งการจัดองค์ประกอบของสื่อสิ่งพิมพ์นี้ วันชัย ศิริชนะ ได้กล่าวไว้ว่า หลักเกณฑ์ทั่วไปเกี่ยวกับการออกแบบสิ่งพิมพ์ประกอบด้วย

1. การกำหนดสัดส่วนของรูปแบบ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดวางองค์ประกอบอื่น ๆ
2. สร้างความสมดุลในการจัดวางองค์ประกอบต่าง ๆ
3. สร้างความแตกต่างในจุดที่เน้นความสำคัญ
4. องค์ประกอบควรมีรูปแบบเดียวกัน เพื่อให้ผู้อ่านไม่สับสน และทำให้การอ่าน

การดูเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

5. ต้องมีความเป็นเอกภาพ
6. มีความผสมกลมกลืน
7. มีการจัดวางรูปร่าง เพื่อดึงดูดความสนใจ ⁴

2. ความคิดเห็นและความต้องการที่มีต่อเนื้อเรื่องในจดหมายข่าว

ผลการวิจัยพบว่า จดหมายข่าวได้รับการยอมรับจากกลุ่มสมาชิกสโมสรแรงงานเด็กสูง โดยที่กลุ่มสมาชิกสโมสรแรงงานเด็กให้เหตุผลของการสมัครเป็นสมาชิกว่า อยากสมัครเอง เมื่อได้รับ แล้วจะอ่านทันที ทั้งนี้เพราะกลุ่มสมาชิกสโมสรแรงงานสามารถนำความรู้ที่ได้จากจดหมายข่าวไปใช้ ประโยชน์เพื่อตัวเองได้สูง (ร้อยละ 73.85) ซึ่งตรงกับแนวความคิดในทฤษฎีการใช้ประโยชน์ และความพึงพอใจ ที่กล่าวว่าผู้รับสารจะเป็นผู้เลือกใช้สื่อและรับสารที่สามารถสนองความต้องการ และความพอใจของคน และตัดสินใจเลือกบริโภคสื่อโดยอาศัยพื้นฐานความต้องการของงานเป็นหลัก⁵

⁴ เฝิงอ้าง

⁵ ยูล เบ็ญจรงค์กิจ, การใช้สื่อมวลชนเพื่อประโยชน์ และความพึงพอใจ : ทฤษฎี งานวิจัยและข้อเสนอเพื่อการศึกษานิเทศศาสตร์พัฒนาการ : วารสารนิเทศศาสตร์ ปีที่ 6 เดือน สิงหาคม 2528, หน้า 32-38.

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มสมาชิกสโมสรแรงงานเด็กส่วนใหญ่ชอบอ่านบทความข่าวสโมสรมากที่สุด ตามด้วยสารระนำรัฐ และเพื่อนถึงเพื่อน ในขณะที่กลุ่มสมาชิกสโมสรแรงงานจะอ่านบทความเพื่อนถึงเพื่อนก่อนเป็นอันดับแรก ตามด้วยสารระนำรัฐ และข่าวสโมสร ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่ากลุ่มสมาชิกสโมสรแรงงานเด็ก จะอ่านบทความต่าง ๆ เรียงตามลำดับหน้าไปเรื่อย ๆ แต่บทความที่กลุ่มสมาชิกสโมสรแรงงานเด็กชอบอ่านจะไม่สัมพันธ์กับการเรียงลำดับหน้า แต่เป็นความชอบที่มาจากจิตใจของกลุ่มเด็กอย่างแท้จริง ทั้งนี้จะเห็นได้จากการที่บทความข่าวสโมสร ที่กลุ่มสมาชิกสโมสรแรงงานเด็กชอบอ่านมากที่สุด แต่อยู่หน้าที่ 3 และเด็กอ่านเป็นอันดับที่ 3

การที่เด็กชอบอ่านบทความข่าวสโมสรมากที่สุด อาจเป็นเพราะ กลุ่มสมาชิกสโมสรแรงงานเด็กเริ่มย่างเข้าสู่วัยรุ่น จึงมีพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่นทั่วไปที่ชอบคบเพื่อน รักเพื่อน และมีความไว้วางใจเพื่อนมากกว่า พ่อ แม่ พี่ น้อง โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานเด็กที่ต้องอยู่ห่างไกลครอบครัว ทั้งนี้จะเห็นได้จากผลการวิจัยที่พบว่า เด็ก ๆ จะรู้สึกเสียใจถ้าหากไม่มีการทำจดหมายข่าวต่อไป เพราะจดหมายข่าวทำให้รู้จักเพื่อนคนอื่น ๆ ซึ่งเขาคิดว่าจดหมายข่าวนั้นเป็นสื่อที่สนองความต้องการส่วนลึก ๆ ทางด้านจิตใจของกลุ่มสมาชิกสโมสรแรงงานเด็กที่เป็นวัยรุ่น และชอบคบเพื่อน และข่าวสโมสร ก็ทำให้พวกสมาชิกสโมสรแรงงานเด็กได้ทราบเรื่องราวของเพื่อน ๆ แม้จะไม่มีโอกาสมาเข้าร่วมกิจกรรมก็ตาม ซึ่งความต้องการในลักษณะนี้เป็นความต้องการรับข่าวสารเพื่อตอบสนองความรู้สึกทางจิตใจ สอดคล้องที่ KATZ (1973) กล่าวไว้เกี่ยวกับความต้องการทางด้านจิตใจ และสังคมของมนุษย์ในเรื่อง CONNECTION ว่าลักษณะจุดประสงค์ของการติดต่อของบุคคลกับสื่อภายนอก คือ

1. การติดต่อเพื่อรับข่าวสารความรู้
2. การติดต่อเพื่อความพอใจ เพื่อประสบการณ์ทางอารมณ์
3. การติดต่อเพื่อความเชื่อถือ ความมั่นใจ ความมั่นคง และสถานภาพ
4. การติดต่อเพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์⁶

6 เห่งฮ้าง

ซึ่งสอดคล้องกับสถานภาพของกลุ่มสมาชิกสโมสรแรงงานเด็ก ที่มีระดับการศึกษาค่อนข้างต่ำ ส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ความไม่รู้หนังสือ ทำให้ชอบอ่านการ์ตูน ซึ่งทำความเข้าใจเรื่องราวตลอดจนความหมายจากภาพมากกว่าคำบรรยาย และมีรายได้ต่ำ จึงนิยมอ่านหนังสือการ์ตูนเพราะมีราคาจำหน่ายต่ำกว่านิตยสารทั่ว ๆ ไป ซึ่ง ลาร์ริก ได้ค้นพบคุณลักษณะของการ์ตูนและสาเหตุที่ทำให้เด็กอ่านหนังสือการ์ตูน ดังนี้

ลาร์ริก (Larrick) ⁷ ได้ค้นพบคุณลักษณะของการ์ตูนและสาเหตุที่ทำให้เด็กอ่านหนังสือการ์ตูน ดังนี้คือ

1. หนังสือการ์ตูนให้ความเพลิดเพลิน สนองตอบความชอบความต้องการของเด็กในด้านการดำเนินพฤติกรรมและการผจญภัย
2. เหตุการณ์ในเรื่องดำเนินไปอย่างรวดเร็ว แต่ละบทแต่ละตอนสั้นกระชับ สร้างความพึงพอใจให้แก่เด็กได้เร็ว
3. อ่านง่าย อันที่จริงคนอ่านไม่คล่องก็สามารถเข้าใจเนื้อเรื่องได้โดยการดูรูปภาพ
4. หาอ่านได้ทุกแห่งหน
5. ใคร ๆ ก็อ่านการ์ตูนกัน เด็ก ๆ ทั้งชายและหญิงต้องการการยอมรับในกลุ่มเด็กที่ไม่อ่านการ์ตูนอาจรู้สึกว่าเขากำลังแยกตัวออกจากกลุ่ม
6. เด็กหลายคนไม่มีหนังสือจะอ่าน เลยหันไปหาหนังสือการ์ตูน

ขณะเดียวกัน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มสมาชิกชอบอ่านบทความประเภทบันเทิง คารานักเรื่องมากที่สุด และชอบอ่านหนังสือประเภทนี้เป็นอันดับสองรองจากหนังสือการ์ตูน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มสมาชิกสโมสรแรงงานเด็กส่วนใหญ่ เริ่มเปลี่ยนวัยจากวัยเด็กเข้าสู่ความเป็นวัยรุ่น จึงมีความต้องการสื่อทั้งที่เป็นรูปแบบของสื่อสำหรับเด็ก และสื่อสำหรับผู้ใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับการค้นพบของ สุกัญญา ตีระวนิช ที่ว่า ⁸

⁷ Larricks, Nancy, A Parent's Guide to Children's Reading.
New Your : Boubleday and Co., 1964, p. 137

⁸ สุกัญญา ตีระวนิช, "อิทธิพลของสื่อต่อเด็ก" เอกสารสัมมนาวิชาการเรื่องการศึกษาเพื่อเด็กและเยาวชนไทย, (กรุงเทพฯ : คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2527), น.

ขณะเดียวกัน ผลการวิจัยกลับพบอีกว่า กลุ่มสมาชิกสโมสรแรงงานเด็กที่เป็นเพศหญิง ชอบอ่านบทความสาระน่ารู้ เป็นอันดับสองรองจากบทความข่าวสโมสร ขณะที่กลุ่มสมาชิกสโมสรแรงงานเด็กที่เป็นเพศชายชอบอ่านบทความคุยกันก่อนเป็นอันดับสอง แต่ชอบอ่านบทความสาระน่ารู้ เป็นอันดับที่สี่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบทความสาระน่ารู้ในจดหมายข่าวส่วนใหญ่เป็นเรื่องเบา ๆ เช่น ความหมายของวันวาเลนไทน์ หรือเป็นเกร็ดความรู้เล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น รู้จักภูเขาทอง ความรู้เกี่ยวกับวันวิสาขบูชา ซึ่งเป็นบทความในลักษณะที่เพศหญิงจะชอบรับมากกว่าเพศชาย

สำหรับการใช้ศัพท์เฉพาะ ภาษิต หรืออุปมาอุปไมย ผลการวิจัยพบว่ายังขาดคำอธิบาย ประกอบเพื่อความเข้าใจที่ถูกต้อง ซึ่งเทพศิริ สุขโสภา กล่าวไว้ว่า การใช้ ธรรมะ ภาษิต คำพังเพย ควรมีคำอธิบายขยายความหรือใช้ภาพประกอบ จะช่วยให้ได้รับความสนใจ และเพิ่มความเข้าใจมากขึ้น ¹³

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹³ เทพศิริ สุขโสภา, "สรุปผลการประชุมสัมมนาเจ้าหน้าที่จัดพิมพ์สำหรับชาวชนบท" (กรุงเทพฯ : กองการศึกษาผู้ใหญ่ กรมสามัญศึกษา 2521), น. 32-33

ส่วนที่ 3 พฤติกรรมการเปิดรับสื่อสิ่งพิมพ์

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มสมาชิกสโมสรแรงงานเด็กชอบอ่านหนังสือการ์ตูนมากที่สุด ทั้ง ๆ ที่กลุ่มสมาชิกสโมสรแรงงานเด็กส่วนใหญ่มีอายุ 17 ปี ถึง 17 ปีขึ้นไป ทั้งนี้ สักัญญา ตีระวนิช ซึ่งทำการศึกษาเรื่อง "อิทธิพลของสื่อต่อเด็ก" พบว่า หนังสือการ์ตูนเป็นสื่อที่เด็กทุกระดับ ทุกวัย อ่านในความถี่สูงและชอบมาก ซึ่ง ลอเรตตา เบนเคอร์⁹ นักจิตวิทยาให้ความเห็นว่า การที่หนังสือการ์ตูนได้รับความนิยมอ่านเป็นเพราะว่า

หนังสือการ์ตูน (COMIC MAGAZINES) คล้ายคลึงกับขนบธรรมเนียมของชุมชน เนื่องจากการ์ตูนเจริญงอกงามขึ้นมาจากสังคม โดยปราศจากความจงใจ หรือความตั้งใจ ฉะนั้นหนังสือการ์ตูนจึงมักจะเป็นสื่อสะท้อนให้เห็นสภาพจิตใจ สภาพสังคม และชีวิตความเป็นอยู่ของบุคคลในชุมชนนั้น ๆ หนังสือการ์ตูนจึงเป็นสิ่งผ่อนคลายความตึงเครียดทางอารมณ์ของคนได้ทางหนึ่ง

ในการอ่านหนังสือการ์ตูน ผู้อ่านมักสำคัญตัวว่าเป็นพระเอก นางเอกของเรื่องผู้มีความสามารถต่อสู้กับอุปสรรค ความบีบบังคับต่าง ๆ ตลอดจนความก้าวร้าวของมนุษย์ ซึ่งทุกความอยู่ทุกขณะ ความรู้สึกเช่นนี้หนังสือการ์ตูนสร้างให้มันขึ้นในจิตใจผู้อ่านได้อย่างง่ายดาย อิทธิพลของการ์ตูนสามารถทำให้เด็กที่อ่อนแอ ซลาดกแล้ว กลายเป็นผู้ที่เก่งกล้า เพราะมักจะสำคัญตัวเองเป็นพระเอกในเรื่องนั้นจริง ๆ ฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่าการ์ตูนมีอิทธิพลอย่างลึกซึ้งต่อเด็กและผู้ใหญ่ ในการสร้างสรรอารมณ์ให้มันขึ้นได้ตามธรรมชาติ

เหตุผลอีกอันเกี่ยวกับความนิยมที่มีต่อหนังสือการ์ตูน คือ ผู้อ่านการ์ตูนเข้าใจเรื่องราว ตลอดจนความหมายจากภาพมากกว่าคำบรรยาย ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่ก่อให้เกิดความเข้าใจอันเป็นสากล โดยเฉพาะเด็กก่อนเข้าโรงเรียน คนไม่รู้หนังสือและชาวต่างชาติต่างภาษา ซึ่งบุคคลเหล่านี้จะสามารถเข้าใจถึงความหมายและเรื่องราวของรูปภาพได้ เช่นเดียวกับผู้ที่อ่านหนังสือออก กริยาท่าทาง ตลอดจนสีหน้าต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดอารมณ์อ่อนไหวรวมไปเป็นอันดับแรก และประกอบกับหนังสือการ์ตูนมีราคาจำหน่ายต่ำกว่าและมีจำนวนมากทำให้เลือกอ่านได้สะดวก

⁹ ลอเรตตา เบนเคอร์ อ้างใน สุวรรณ สันคติประภา , พฤติกรรมการอ่านและการเลือกอ่านหนังสือการ์ตูนญี่ปุ่นของเด็กไทยในกรุงเทพมหานคร (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2532)

วัยเป็นตัวกำหนดที่สำคัญต่อความสนใจในการอ่าน เด็กจะทิ้งหนังสือการ์ตูน และนิทาน ไปสู่หนังสือพิมพ์รายวันและนิตยสาร เด็กโตจะทิ้งความชอบในการ์ตูนมาสู่เรื่องของผู้ใหญ่ซึ่งเป็น เรื่องรัก ๆ ใคร่ ๆ ¹⁰

นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบอีกว่า กลุ่มสมาชิกสโมสรแรงงานเด็ก ใช้เวลาว่างในการ อ่านหนังสือ และเกือบทั้งหมดมีการอ่านหนังสืออื่น ๆ ที่ไม่ใช่จดหมายข่าว ทั้ง ๆ ที่ส่วนใหญ่จบการ ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ขณะที่ชอบอ่านจดหมายข่าวมาก ที่มีความต้องการให้เปลี่ยนแปลง ขนาดรูปเล่ม และเนื้อเรื่องบทความมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเด็กต้องเดินทางจากบ้านมาไกล มาสู่สังคมใหม่ที่ไม่มีเพื่อน จึงมีความรู้สึกเหงาและขาดความอบอุ่น ซึ่ง สุขุม เฉลยทรัพย์ ให้ เหตุผลเกี่ยวกับความสนใจอ่านหนังสือของเด็กว่า ปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจให้เด็กมีความสนใจอ่าน เนื่องมาจากความเหงา เด็กที่ไม่มีเพื่อนเล่นมักจะเหงา จึงต้องการสิ่งทดแทน เด็กจึงอ่านหนังสือ เพื่อทำให้ลืมความเหงาไปได้เป็นครั้งคราว และเพื่อชดเชยสิ่งที่ขาดอันเป็นความรู้สึกอยู่ในอารมณ์ หรือจิตใจของเด็ก เช่น รู้สึกขาดความรัก ความอบอุ่น ขาดความมั่นคงในตนเอง ¹¹ ซึ่งสอดคล้อง กับผลการวิจัยที่พบว่ากลุ่มสมาชิกสโมสรแรงงานเด็กจะรู้สึกเสียใจ หากไม่มีการทำจดหมายข่าว เพราะจดหมายข่าวทำให้รู้จักเพื่อน ๆ คนอื่น ๆ

อย่างไรก็ตามผลการวิจัยกลับพบว่า จดหมายข่าวยังขาดบทความที่จะช่วยแก้ปัญหาเรื่อง การคิดถึงบ้านและการให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการรู้จักใช้ชีวิตในเมือง และควรมีบทความที่เปิด โอกาสให้กลุ่มสมาชิกสโมสรแรงงานเด็กได้แสดงความสามารถ หรือมีส่วนร่วมในบทความในลักษณะ ของการแสดงความคิดเห็นหรือส่งบทความ บทกลอน บทกวี เกร็ดชีวิตที่ตนพบมาลงในสิ่งพิมพ์ ซึ่ง สลวย โรจนสโรช ให้ข้อเสนอแนะในการจัดทำสิ่งพิมพ์หรือหนังสืออ่านชาวชนบทตรง กันว่า ควรจะมีคอลัมน์ที่ให้ผู้อ่านได้แสดงความคิดเห็นย้อนกลับมาให้ผู้จัดทำหนังสือได้ทราบถึงความสนใจ ของผู้อ่านและสร้างความรู้สึกผูกพันในสิ่งพิมพ์นั้น ๆ

¹⁰ สุกัญญา ตีระวนิช, "อิทธิพลของสื่อต่อเด็ก" เอกสารสัมมนาวิชาการเรื่องการศึกษา เพื่อเด็กและเยาวชนไทย, (กรุงเทพฯ : คณะนิเทศศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2527), น.

¹¹ สุขุม เฉลยทรัพย์, "การส่งเสริมการอ่าน", (เพชรบุรี : วิทยาลัยเพชรบุรี วิทยาลัยการณณ์, 2529),

ปัญหาเกี่ยวกับการคิดถึงบ้านของเด็ก บทความเพื่อการรู้จักใช้ชีวิตในเมืองหลวง และบทความที่ทำให้กำลังใจในการพัฒนาตนเองไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งบทความในลักษณะนี้ควรนำเสนอเป็นเรื่องย่อสั้น ๆ หรือเป็นความเรียงถึงละครหรือนวนิยาย อาจมีการนำเกร็ดชีวิตของผู้ประสพจริงมาบอกเล่าเพื่อเป็นตัวอย่างสำหรับการเรียนรู้แก่ผู้อ่าน ซึ่งวิธีนี้จะเป็นการเรียนรู้ทางตรงและมีผลต่อความคิดของผู้อ่านมาก

6. มุลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก ควรติดต่อขอความร่วมมือจากองค์กรภายนอก มาช่วยในการจัดทำจดหมายข่าวให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เช่น การติดต่อขอให้นักเขียนการ์ตูนมืออาชีพช่วยฝึกสอนผู้จัดทำ หรือเขียนการ์ตูนมาลงในจดหมายข่าวบ้าง เพื่อเพิ่มความแปลกใหม่ หรือติดต่อกับหน่วยงานสังคมสงเคราะห์ต่าง ๆ เพื่อนำเกร็ดชีวิตของเด็กในหน่วยงานสงเคราะห์อื่น ๆ ที่ประสบความสำเร็จมาเป็นแบบอย่างในการสร้างสรรค์กำลังใจแก่กลุ่มแรงงานเด็กให้มีความหวังที่จะพัฒนาตนเองให้มีความเจริญก้าวหน้า

7. มุลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก ควรมีการจัดหาคณะผู้จัดการจดหมายข่าว ออกไปเรียนรู้ หรือดูงานตามสำนักงานจัดพิมพ์หนังสืออื่น ๆ เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถของคณะผู้จัดทำ ซึ่งจะช่วยให้คณะผู้จัดทำมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการการผลิตสิ่งพิมพ์อย่างเต็มที่ เป็นผลให้จดหมายข่าวที่ผลิตออกมามีคุณภาพสูงขึ้น

8. กลุ่มสมาชิกสโมสรแรงงานเด็ก มีความชอบต่อหนังสือการ์ตูนและหนังสือประเภทคารา นักร้อง นักแสดง และเพลง สูงมาก การนำเสนอบทความในรูปแบบของการ์ตูนจึงได้ผลดี ทำให้กลุ่มสมาชิกชอบอ่านจดหมายข่าว แต่การปรับนำเอาคาราหรือนักร้องที่ได้รับความนิยมสูงมาเป็นผู้นำความคิดในเรื่องที่มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก ต้องการให้แรงงานเด็กเปลี่ยนแปลงทัศนคติ หรือมีความเห็นคล้อยตาม น่าจะเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะช่วยดึงดูดความสนใจจากกลุ่มสมาชิกสโมสรแรงงานเด็ก หรือมูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็กอาจติดต่อขอให้คาราเขียนจดหมายถึงแรงงานเด็ก แล้วนำไปลงจดหมายข่าวพร้อมลายเซ็นดี ก็เป็นการสร้างแรงจูงใจได้อีกทางหนึ่ง

9. การที่กลุ่มสมาชิกสโมสรแรงงานเด็กชอบอ่านการ์ตูน มุลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก อาจจัดรายการส่งเสริมการอ่าน โดยติดต่อขอหนังสือการ์ตูนฉบับเก่า ๆ จากสำนักงานจัดพิมพ์ ที่เป็นเจ้าของ แล้วจัดส่งเป็นของขวัญควบคู่ไปกับจดหมายข่าวในโอกาสสำคัญ ๆ เพื่อเป็นของกำนัลแก่สมาชิก และเป็นการสร้างแรงจูงใจในการอ่านจดหมายข่าวต่อ ๆ ไป

10. การพิมพ์จดหมายข่าว ยังควรพิมพ์สีเดียวเช่นเดิม แต่ควรปรับปรุงให้มีหลักการ ใช้สีที่ถูกต้อง เพื่อเพิ่มความสวยงามให้กับจดหมายข่าว และควรมีการนำสีต่าง ๆ มาใช้เพิ่มขึ้น นอกเหนือจากสีเขียว สีน้ำเงิน สีแดง ที่ใช้ซ้ำกันไปมาในปัจจุบัน

8 กลุ่มสมาชิกสโมสรแรงงานเด็ก มีความชอบต่อหนังสือการ์ตูนและหนังสือประเภท คารา นักร้อง นักแสดง และเพลง สูงมาก การนำเสนอบทความในรูปแบบของการ์ตูนจึงได้ผลดี ทำให้กลุ่มสมาชิกชอบอ่านจดหมายข่าว แต่การปรับนำเอาคาราหรือนักร้องที่ได้รับความนิยมสูงมาเป็นผู้นำความคิดในเรื่องที่ มพค. ต้องการให้แรงงานเด็กเปลี่ยนแปลงทัศนคติหรือมีความเห็นคล้อยตาม มพค. น่าจะเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะช่วยดึงดูดความสนใจจากกลุ่มสมาชิกสโมสรแรงงานเด็ก

ส่วนของบทกลอนบทกวี ควรปรับปรุงให้เป็นเวทีสำหรับการแสดงออกของกลุ่มแรงงานเด็กเอง โดยนำบทกลอน บทกวี ที่เขียนโดยแรงงานเด็กมาลงแทนที่จะคัดบทกวีเพราะ ๆ ของนักเขียนนักประพันธ์มาลงพิมพ์ ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างความภาคภูมิใจให้กับกลุ่มแรงงานเด็กเอง และจะเป็นตัวอย่างและเป็นแรงจูงใจสำหรับแรงงานเด็กคนต่อ ๆ ไป ที่มาร่วมแสดงความสามารถหรือแสดงออกซึ่งความคิดของตนเอง

การยกคำภีษิต หรืออุปมาอุปไมยเปรียบเทียบ ควรมีคำอธิบายประกอบเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงว่า กลุ่มแรงงานเด็กมีระดับการศึกษาค่อนข้างต่ำ อาจจะไม่สามารถทำความเข้าใจในถ้อยคำเหล่านั้น ซึ่งนำไปสู่ความเข้าใจที่ผิดวัตถุประสงค์ของคนเขียนได้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การสื่อความหมายด้วยภาพ ควรระมัดระวังในการคัดเลือกภาพที่นำมาลงในจดหมายข่าว โดยเฉพาะภาพที่เป็นวัฒนธรรมต่างชาติที่ไม่เหมาะสมกับวัฒนธรรมเพื่อป้องกันการสื่อความหมายในทางลบ หรือก่อให้เกิดการลอกเลียนแบบที่ผิด ๆ

การทำจดหมายข่าวควรระมัดระวังเรื่องคำสะกดผิดให้มาก ๆ เพราะกลุ่มสมาชิกสโมสรแรงงานเด็กที่มีระดับการศึกษาค่อนข้างต่ำ การพบคำสะกดผิด ๆ บ่อยจะทำให้กลุ่มแรงงานเด็กจดจำคำสะกดผิดไปใช้ด้วยความไม่รู้

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัย

1. จากการศึกษาวิจัยพบว่า กลุ่มสมาชิกสโมสรแรงงานเด็ก และกลุ่มนักวิชาการมีความเห็นแตกต่างกันในเรื่องของลักษณะตัวอักษรที่ใช้ในจดหมายข่าว น่าที่จะมีการศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องของ "การใช้ลายมือกับการสร้างแรงจูงใจในการอ่าน" เพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงพัฒนาสื่อนี้ให้มีประสิทธิภาพสูงยิ่งขึ้นต่อไป

2. ผลที่ได้จากการศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มสมาชิกสโมสรแรงงานเด็กที่มีต่อจดหมายข่าวครั้งนี้ มีลักษณะแนวโน้มของคำตอบในแง่บวก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มแรงงานเด็กเป็นกลุ่มที่ไม่กล้าวิจารณ์และมีการศึกษาน้อย การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม จึงได้ไม่ทราบถึงความคิดเห็นที่แท้จริงของกลุ่มแรงงานเด็ก การศึกษาเรื่องต่อ ๆ ไปเกี่ยวกับแรงงานเด็กจึงควรคำนึงถึงจุดนี้ โดยอาจปรับเปลี่ยนวิธีการรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ประกอบแบบสอบถามเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย